

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОГО МАЙНА: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ

ADMINISTRATIVE PROCEDURE OF STATE REGISTRATION OF REAL ESTATE OBJECTS: CONCEPT, CONTENT AND FEATURES

Шпіля В.Р., здобувач

Приватної установи

«Науково-дослідний інститут публічного права»

В статті досліджено сутність та правові засади адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна. Визначено поняття адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна, її принципів та правових засад здійснення; виокремлено пропозиції щодо удосконалення правових засад її здійснення.

Встановлено, що адміністративна процедура державної реєстрації об'єктів нерухомого майна це унормована діяльність суб'єкта публічної адміністрації або уповноваженої ним особи публічного права спрямована на надання юридичного статусу об'єкту нерухомого майна шляхом його державної реєстрації у відповідних державних реєстрах, яка забезпечує можливість вчинення правочинів чи здійснення дій з даним об'єктом нерухомого майна. Визначено ознаки такої процедури, а саме: 1) чітко унормована та складається з процедурних етапів та дій; 2) здійснюється суб'єктом публічної адміністрації або уповноваженою ним особою публічного права в межах їх повноважень (компетенції); 3) породжує адміністративно-правові відносини, які вникають між реєстратором – суб'єктом публічної адміністрації та заявником – фізичною або юридичною особою; 4) спрямована на реалізацію права власності на об'єкти нерухомого майна його захист; 5) тягне за собою настання зовнішніх наслідків (породжує права і обов'язки); 6) завершується ухваленням адміністративного акта (свідчення про реєстрацію або відмови у видачі свідчення); 7) є базовою для започаткування приватно-правових правовідносин; 8) частіше має безспірний характер.

Виокремлено дві групи нормативно-правових актів, що регламентують адміністративну процедуру державної реєстрації об'єктів нерухомого майна: 1) нормативні акти матеріального права, які визначають правовий статус нерухомого майна а також суб'єктів адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна; 2) нормативні акти процедурного та процесуального права, які визначають сутність адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна та процедури захисту прав фізичних та юридичних осіб державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно. Запропоновано окремі шляхи удосконалення правових засад такої процедури.

Ключові слова: адміністративна процедура, реєстраційні процедури, адміністративна процедура державної реєстрації об'єктів нерухомого майна, принципи адміністративної процедури, напрямки удосконалення адміністративної процедури.

The article examines the essence and legal principles of the administrative procedure of state registration of real estate objects. The concept of the administrative procedure of state registration of real estate objects, its principles and legal basis for implementation is defined; proposals for improving the legal basis for its implementation are highlighted. It has been established that the administrative procedure for state registration of real estate objects is a regulated activity of a subject of public administration or a person authorized by him under public law aimed at providing legal status to an object of real estate through its state registration in the relevant state registers, which ensures the possibility of committing transactions or carrying out actions with this object of real estate. The signs of such a procedure have been determined, namely: 1) it is a clearly regulated procedure for the registration of real estate objects, which consists of procedural stages and actions; 2) is carried out by a subject of public administration or a person authorized by him under public law within the limits of their powers (competence); 3) creates administrative and legal relations between the registrar, a subject of public administration, and the applicant, an individual or legal entity; 4) its protection is aimed at realizing the right of ownership of real estate objects; 5) entails the onset of external consequences (gives rise to rights and obligations); 6) ends with the adoption of an administrative act (certificate of registration or refusal to issue a certificate); 7) may give rise to legal relations of a private legal nature; 8) more often has an indisputable character. Two groups of normative legal acts regulating the administrative procedure of state registration of real estate objects are singled out: 1) normative acts of material law, which determine the legal status of real estate and subjects of the administrative procedure of state registration of real estate objects; 2) regulatory acts of procedural and procedural law, which determine the essence of the administrative procedure for state registration of real estate objects and the procedure for protecting the rights of individuals and legal entities, state registration of property rights to real estate. Separate ways of improving the legal basis of such a procedure are proposed.

Key words: administrative procedure, registration procedures, administrative procedure of state registration of real estate objects, principles of administrative procedure, directions for improvement of administrative procedure.

Актуальність теми. Набуття права власності на нерухоме майно гарантується Конституцією України, зокрема в статі 41 закріплено, що «кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом» [1]. Однак реалізація даного права і отримання супутніх благ від його реалізації, наприклад продаж нерухомого майна, здача його в оренду, використання в якості застави стає можливим виключно після державної реєстрації об'єктів нерухомого майна, а саме відповідно до процедури закріпленої на рівні законодавства. Дана процедура урегульована Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», який був прийнятий ще у 2004 році, однак постійно зазнає змін та доповнень з урахуванням підвищення стандартів щодо якості надання адміністративних послуг (далі – Закон про державну реєстрацію) [2]. Крім того у 2024 році

набрав чинності Закон України «Про адміністративну процедуру» (далі - Закон про адміністративну процедуру), яким урегульовано відносини органів публічної влади, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини і громадянина [3]. Даний Закон вносить свої корективи щодо нормативно-правового регулювання адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна, що зумовлює необхідність приведення даної процедури до стандартів адміністративної процедури. Також важливим фактором, який зумовлює необхідність дослідження адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна є збройна агресія росії на території України, яка носить гібридний характер, адже крім

спроб тотального знищення критичної інфраструктури України постійними обстрілами постійно здійснюється посягання (кібератаки) на державні реєстри, в тому числі реєстр майнових прав громадян з метою створити системний колапс в державі, що породжує необхідність вжиття заходів щодо захисту таких реєстрів. Таким чином вищезгадані фактори зумовлюють необхідність здійснення системного дослідження адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна.

Метою статті є дослідження сутності та правових засад адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна. **Завданнями** дослідження з меж даної статті є: визначення поняття адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна, її принципів та правових засад здійснення; виокремлення пропозиції щодо удосконалення правових засад її здійснення.

Стан дослідження. Проблематика дослідження сутності та змісту адміністративних процедур не є новою у вітчизняній правовій науці, її досліджували такі вітчизняні вчені-адміністративісти як: В. Авер'янов, І. Бойко, О. Буханевич, В. Галуцько, М. Гончаренко, М. Гурковський, І. Данильова, Є. Додіна, М. Добкін, О. Єшук, А. Зеленов, С. Корось, Л. Крушова, С. Овчарук, Я. Пономарьова, А. Пухтецька, О. Лагода, Н. Лебідь, Я. Михайляк, О. Пономарьов, А. Правдяк, К. Ростовська, С. Саїв, О. Соловійова, С. Стеценко, В. Сьоміна, О. Стець, І. Сторожук, Є. Харитонов, О. Юшкевич, В. Тимошук, А. Школик, О. Юшкевич та ін. Безпосередньо правові відносини, які виникають з приводу державної реєстрації речових прав на нерухоме майно на монографічному рівні останніми роками досліджували Барц Я.Є. «Адміністративно-правові основи реєстрації прав власності на нерухоме майно» (2012 рік), Кеча А. С. «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно» (2016), Колесников М. О. «Адміністративні послуги з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно» (2016), Куманська-Нор О.П. «Адміністративні послуги у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в Україні в умовах децентралізації» (2021) [4; 5; 6; 7]. Попри їх змістовність та важливість проблематика адміністративної процедури державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в умовах надзвичайного, зокрема воєнного часу в них не досліджувалась, що й зумовлює актуалізацію проведеного нижче дослідження.

Основний зміст статті. На виконання задач дослідження в межах даної статті нижче доцільно з'ясувати поняття адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна та визначити принципи на яких вона здійснюється.

Пунктом першим частини першої ст.1 Закону України від 01.07.2004 № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» визначено поняття державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (далі – державна реєстрація прав) як офіційного «визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно» (п.1 ч.1 ст.1 Закону України від 01.07.2004 № 1952-IV) [2]. Тобто прямої вказівки на те, що державна реєстрація є адміністративною процедурою немає. Немає чіткості щодо такого розуміння і в Законі про адміністративну процедуру, відповідно до ч. 1 ст. 2 якого під «адміністративною процедурою слід розуміти визначений законом порядок розгляду та вирішення справи, що стосується публічно-правових відносин щодо забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу, розгляд якої здійснюється адміністративним органом» [3].

Для того щоб вести мову про державну як адміністративну процедуру необхідно здійснити аналіз тлумачення поняття та сутності державної реєстрації. Зокрема, у Великій українській енциклопедії з напрямку «Юридичні науки» державна реєстрація визначається як письмовий запис або фіксація іншим чином фактів, явищ, відомостей чи певних матеріальних об'єктів з метою їх державного обліку та контролю, засвідчення дійсності і надання їм законного статусу [8, с. 43].

Дослідники як правило державну реєстрацію визначають по різному: як юридичний акт визнання законним та юридично значимим об'єкт реєстрації (інформацію, відомості, речі матеріального світу [9 с.32], або як правовстановлюючий юридичний факт [10, с. 44], як юридичний факт, що здійснюється відповідним реєструючим органом, її метою є мінімізація потенційної можливості порушень прав учасників обороту об'єктів нерухомості [11, с. 8], як юридичний факт, що є сукупністю офіційних, юридично значущих дій, які здійснюються уповноваженими органами державної влади, та полягає в офіційному визнанні, зміні та припиненні певних прав або правочинів через затвердження таких процесуальних дій у спеціально створених інформаційних базах – реєстрах [12, с. 42-43]; як інститут адміністративного права, яким забезпечується фіксація фактів, явищ, відомостей чи певних матеріальних об'єктів з метою їх державного обліку та контролю, засвідчення дійсності та надання їм законного (легітимного) статусу, в результаті чого настають певні юридичні наслідки [13, с. 173]; як форму діяльності виконавчої влади, що опосередковує здійснення правового контролю та обліку реєстрованих об'єктів шляхом винесення реєструючим органом адміністративно-правових актів у рамках нормативно врегульованої процедури [14, с. 340]; як адміністративну (управлінську) послугу [15, с. 10–11].

Таким же різноманітним є і залишається незважаючи за закріплення в Законі про адміністративну процедуру і розуміння «адміністративної процедури», як цілеспрямованої послідовності вчинюваних уповноваженими суб'єктами адміністративного права дій [16, с. 73-79]; як установлений законом (офіційно) порядок розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних справ, спрямований на прийняття адміністративного акта або укладення адміністративного договору [17, с. 58]; як формально визначений порядок і умови вчинення дій учасниками процесу на певній стадії або етапі адміністративного процесу, на певному часовому відрізку щодо забезпечення вирішення конкретних адміністративних справ, способів процесуального оформлення розгляду справи та їх фіксації [18, с.175]; як установлений законом порядок розгляду та вирішення індивідуальних справ органами виконавчої влади й місцевого самоврядування, який закінчується прийняттям адміністративного акта або укладанням адміністративного договору [19 с. 4]; як законодавчо встановлений порядок діяльності органів публічної адміністрації [20, с.190] та ін.

Фетько Ю. Б., здійснивши порівняння змісту визначень державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців та державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень приходять до висновку про доцільність виділення таких їх ознак, які можуть бути названі спільними, а саме: «1) є офіційною; 2) визнається юридичним фактом; 3) полягає у визнанні і підтвердженні відповідного юридичного факту; 4) здійснюється уповноваженими суб'єктами; 5) являє собою сукупність цілеспрямованих адміністративних процедур; такі процедури стосуються внесення відомостей до спеціального реєстру. В результаті чого приходять до висновку, що державна реєстрація – це врегульована адміністративно-правовими нормами процедура, яка забезпечуючи фіксацію фактів передбачає внесення записів до держав-

них реєстрів, регулює адміністративно-правові відносини з метою легітимації правового статусу юридичної особи, фізичної особи-підприємця, прав на нерухоме, рухоме майно, їх обтяжень та інших об'єктів державної реєстрації» [21, с.109].

Очевидним є той факт, що державна реєстрація відіграє важливу роль у формуванні саме публічно-правових відносин. Так, підтвердженням цього слугує позиція викладена в п. 7 Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів» № 8 від 20 травня 2013 року, де визначено державну реєстрацію як один із способів впливу держави на формування та розвиток публічно-правових відносин [22]. В свою чергу Пленум Вищого адміністративного суду України в Постанові від 29 вересня 2016 року за № 12 «Про узагальнення практики вирішення адміністративними судами спорів, які виникають у зв'язку з відмовою органу державної реєстрації актів цивільного стану», зазначає, що державна реєстрація – це публічно-правове засвідчення актів цивільного стану, яке забезпечує загальне (як у приватних, так і в публічно-правових відносинах) визнання правосуб'єктності особи. Таким чином, у процесі реєстрації актів цивільного стану людина (фізична особа) вступає у публічно-правові відносини з державою в особі державного органу, уповноваженого здійснювати державну реєстрацію актів цивільного стану [23].

Аналіз правових засад адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна дає можливість узагальнити всі нормативні акти, які регламентують дану процедуру в дві групи:

1. Нормативні акти матеріального права, які визначають правовий статус нерухомого майна а також суб'єктів адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна, до яких слід віднести:

1) Цивільний кодекс України, який в ст. 181 закріплює поняття нерухомих речей до яких віднесено земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення;

2) Закон України «Про адміністративні послуги», яким в ст. 3 прямо зазначає, що до «адміністративних послуг також привірюється надання органом виконавчої влади, іншим державним органом, органом місцевого самоврядування, їх посадовими особами, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації витягів та виписок із реєстрів, довідок, копій, дублікатів документів та інші передбачені законом дії, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт» [3];

3) Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», який в розділі 2 «Організаційні основи системи державної реєстрації прав» визначає систему суб'єктів, що надають послуги з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, а в розділі 3 «Державний реєстр прав», визначають правовий статус державного реєстру прав як публічної бази персональних даних.

2. Нормативні акти процедурного та процесуального права, які визначають сутність адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна та процедури захисту прав фізичних та юридичних осіб державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно, до яких слід віднести:

1) Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», який регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, і спрямований на забезпечення визнання та захисту державою таких прав;

2) Закон України «Про адміністративну процедуру», яким урегульовано відносини органів публічної влади, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини

і громадянина. Тобто Закон, який визначає загальні засади здійснення адміністративних процедур, і дія якого поширюється на адміністративну процедуру щодо державної реєстрації речових прав на нерухоме майно;

3) Кодекс адміністративного судочинства України, яким урегульовано порядок судового вирішення публічно-правових спорів, якими за визначеннями ст. 4 є «спір, у якому хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку із наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг», тобто спір щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів, що надають адміністративну послугу щодо державної реєстрації речових прав на нерухоме майно [24].

4) Постанова Кабінету Міністрів від 26 жовтня 2011 р. № 1141 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно», який визначає процедуру функціонування Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (далі - Державний реєстр прав), його невід'ємної архівної складової частини та наповнення Державного реєстру прав відомостями, передбаченими Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [25];

5) Наказ Міністерства юстиції України від 28 березня 2016 р. № 898 «Про врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією речових прав на нерухоме майно, що розташоване на тимчасово окупованій території України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 29 березня 2016 р. за № 468, яким визначено систему державних органів, що здійснюють реєстрацію речових прав на нерухоме майно, що розташоване на тимчасово окупованій території України та їх компетенцію [26];

6) Наказ Міністерства юстиції України від 21 листопада 2016 р. № 3276 «Про затвердження Вимог до оформлення заяв та рішень у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», яким затверджено вимоги до оформлення заяв та рішень у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень [27].

Системний моніторинг даних нормативно-правових актів дає можливість дійти висновків про існування певних вад нормативно-правового регулювання адміністративної процедури щодо державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та висловити пропозиції щодо їх удосконалення, а саме: 1) внести зміни до Закону України «Про адміністративні послуги», а саме викласти статтю 1 «Предмет регулювання та сфера дії Закону» наступного змісту «Цей Закон регулює відносини органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів, а також вчинення юридично значущих дій»; 2) доповнити главу 11 КАСУ «Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ» новою нормою – статтею 266-3 «Особливості провадження у справах щодо оскарження процедури державної реєстрації речових прав на нерухоме майно», в якій визначити особливості порядку розгляду адміністративних справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів, що надають адміністративну послугу щодо державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

Висновки. З урахуванням аналізу вищезазначених положень, сформуємо власне визначення адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна як унормованої діяльності суб'єкта публічної адміністрації або уповноваженої ним особи публічного права спрямованої на надання юридичного статусу об'єкту нерухомого майна шляхом його державної реєстрації у відповідних державних реєстрах та забезпечує можливість вчинення правочинів чи здійснення дій з даним об'єктом нерухомого майна.

До ознак, які вказують на те, що державна реєстрація об'єктів нерухомого майна є адміністративною процедурою слід віднести: 1) є чітко унормованою процедурою

реєстрації об'єктів нерухомого майна, яка складається з процедурних етапів та дій; 2) здійснюється суб'єктом публічної адміністрації або уповноваженою ним особою публічного права в межах їх повноважень (компетенції); 3) породжує адміністративно-правові відносини, які вникають між реєстратором – суб'єктом публічної адміністрації та заявником – фізичною або юридичною особою; 4) спрямована на реалізацію права власності на об'єкти нерухомого майна його захист; 5) тягне за собою настання зовнішніх наслідків (породжує права і обов'язки); 6) завершується ухваленням адміністративного акта (свідчення про реєстрацію або відмови у видачі свідчення); 7) може породжувати правовідносини, які мають приватно-правову природу; 8) частіше має безспірний характер.

З огляду на законодавчу регламентацію принципів адміністративної процедури, закріплених в Законі про адміністративну процедуру, варто зробити висновок, що адміністративна процедура державної реєстрації об'єктів нерухомого майна базується на таких принципах: вер-

ховенство права, у тому числі законності та юридичної визначеності; рівності перед законом; обгрунтованості; безсторонності (неупередженості) адміністративного органу; відкритості; своєчасності і здійснення в розумні строки; ефективності; офіційності; гарантування права особи на участь в процедурі; гарантування ефективних засобів правового захисту.

Аналіз правових засад адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна дає можливість узагальнити всі нормативні акти, які регламентують дану процедуру в дві групи: 1) нормативні акти матеріального права, які визначають правовий статус нерухомого майна а також суб'єктів адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна; 2) нормативні акти процедурного та процесуального права, які визначають сутність адміністративної процедури державної реєстрації об'єктів нерухомого майна та процедури захисту прав фізичних та юридичних осіб державну реєстрація речових прав на нерухоме майно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст.553.
3. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст.50.
4. Барц Я. С. Адміністративно-правові основи реєстрації прав власності на нерухоме майно: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук* : 12.00.07. Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя, 2012. 20 с.
5. Кеча А. С. Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно : *автореф. дис. ... канд. юрид. наук* : 12.00.07. Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2016. 22 с.
6. Колесников М. О. Адміністративні послуги з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно : *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук* : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Запоріжжя, 2016. 20 с.
7. Куманська-Нор О.П. Адміністративні послуги у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в Україні в умовах децентралізації: *дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук* : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Ужгород, 2021. 217 с.
8. Велика українська енциклопедія. тематичний реєстр гасел з напрямку «Юридичні науки» / Укладачі: Бабка В. Л., Шумило М. М.; за ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. К: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.
9. Луніна Олена Станіславівна. Публічно-правові спори у сфері державної реєстрації як предмет адміністративного судочинства: *дис. ...канд. юрид. наук* : 12.00.07. Національний авіаційний університет. Київ, 2015.2 07 с.
10. Майка Н. В. Реєстрація речових прав на чужу нерухомість як юридичний факт. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 4. С. 43–45.
11. Слободянюк С.О. Цивільно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук* : 12.00.03. Нац. ун-т імені Т. Шевченка. Київ, 2012. 18 с.
12. Нікітін В.В. Адміністративно-правовий статус державних (публічних) реєстраторів в Україні: *дис. ...канд. юрид. наук* : 12.00.07. Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2017. 208 с., с. 42-43.
13. Гурковський М.П. Реєстраційна діяльність публічної адміністрації: організаційно-правовий аспект: *дис. ... канд. юрид. наук*: 12.00.07. Київ, 2009. 217 с.
14. Болгар О.В. Сутність державної реєстрації як форми публічного адміністрування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5 С. 336-340. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2021/81.pdf.
15. Куц Ю.О. Якісні адміністративні послуги – головна умова підвищення довіри населення до органів влади: *монографія* / Ю.О. Куц, С.В. Краснопоорова та ін. Х.: ХарПІНАДУ «Магістр», 2006. 192 с.
16. Гудз Б.Д. Судовий контроль за законністю адміністративної діяльності органів виконавчої влади: *дис. ...канд. юрид. наук*: 12.00.07. Національний авіаційний університет. Київ, 2013. 219 с.
17. Тимошук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії: *монографія*. К.: «Конус-Ю», 2010. 296 с.
18. Галіцина Н.В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу. *Форум права*. 2010. № 4. С. 163–177. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010/4/10gnviar.pdf>.
19. Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : *автореф. дис. ... канд. юрид. наук* : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.С. Лагода ; Національний університет ДПС України. Ірпінь, 2007. 21 с.
20. Школик А.М. Адміністративна процедура та її співвідношення з суміжними поняттями. *Вісник Львівського університету. Серія «Юридична»*. 2014. № 59. С. 185–193.
21. Фетько Ю.Б. Правова природа та сутність державної реєстрації. *Київський часопис права*. 2022. № 2. С. 106-110. DOI <https://doi.org/10.32782/kij/2022.2.16>.
22. Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів: постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 р. № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008760-13#Text>.
23. Про узагальнення практики вирішення адміністративними судами спорів, які виникають у зв'язку з відмовою органу державної реєстрації актів цивільного стану: постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України 29.09.2016 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012760-16#Text8>.
24. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст.446.
25. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: Постанова Кабінету Міністрів від 26 жовтня 2011 р. № 1141. *Офіційний вісник України* від 14.11.2011. №86. Стор. 113. Ст. 3145.
26. Про врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією речових прав на нерухоме майно, що розташоване на тимчасово окупованій території України: Наказ Міністерства юстиції України від 28 березня 2016 р. № 898, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 29 березня 2016 р. за № 468. *Офіційний вісник України* від 05.04.2016. №25. Стор. 137. Ст. 1010.
27. Про затвердження Вимог до оформлення заяв та рішень у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяження: Наказ Міністерства юстиції України від 21 листопада 2016 р. № 3276. *Офіційний вісник України* від 25.11.2016. №91. Стор. 422. Ст.2986.